

УДК 338.22: 330.34

Іваночко Богдан Романович

доктор філософії з економіки,

асистент кафедри обліку і оподаткування

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Ivanochko Bohdan

PhD in Economics,

Assistant of the Department of Accounting and Taxation

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ORCID: 0000-0002-5943-1097

**ВПЛИВ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОН В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАДАХ НА МОТИВАЦІЮ І ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАЦІ
IMPACT OF THE DEVELOPMENT OF RECREATIONAL AREAS IN
TERRITORIAL COMMUNITIES ON MOTIVATION AND WORK
EFFICIENCY**

***Анотація.** Вступ. В сучасних економічних умовах територіальні громади стають активними й повноцінними суб'єктами місцевого соціально-економічного розвитку. Важливим аспектом якого є створення умов для покращення рівня життя, індивідуального особистісного зростання та підвищення продуктивності праці, зокрема через сприятливе зовнішнє середовище. Одним з чинників для досягнення цього є розвиток рекреаційних зон в громадах – територій, призначених для відпочинку, фізичної активності, психологічного розвантаження та соціального спілкування. Такими рекреаційними зонами є парки, ліси, зелені території, прибережні смуги, місця для відпочинку і спорту в межах територіальних громад. Відтак розвиток рекреаційних зон розглядатися як важливий*

чинник збалансованого соціально-економічного зростання, в контексті якого інвестиції в рекреаційну інфраструктуру набувають статусу соціально орієнтованого економічного інструменту підвищення продуктивності праці, збереження й примноження людського капіталу. Тому важливим є формування науково обґрунтованих методичних підходів до вивчення впливу рекреаційної інфраструктури на мотивацію та ефективність праці населення, що дозволить приймати виважені управлінські рішення щодо інвестування в розвиток таких зон у територіальних громадах, а також розробляти цільові місцеві програми з урахуванням їх соціально-економічного ефекту.

Мета. Метою статті є виявлення та оцінка впливу розвитку рекреаційних зон у територіальних громадах на мотивацію до діяльності та загальну ефективність активної участі населення в економічному й суспільному житті, а також розроблення практичних рекомендацій щодо формування місцевих цільових програм, спрямованих на посилення соціально-економічного ефекту від інвестицій у рекреаційну інфраструктуру.

Матеріали і методи. Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, у яких розглядаються питання мотивації праці, впливу рекреаційних зон на мотивацію та відпочинок, а також їхній стан і значення в соціально-економічному розвитку територіальних громад. В статті використано такі наукові методи, як: аналізу та синтезу (для визначення впливу рекреаційних зон на мотивацію населення громади); індукція та дедукція (для узагальнення прикладів впливу рекреаційних зон та побудови гіпотези щодо їх значення у соціально-економічному розвитку громад); порівняльний метод (для зіставлення заходів розвитку рекреаційних зон в міських та сільських громадах); системний (для комплексного розгляду рекреаційної інфраструктури як

чинника, що взаємодіє з іншими соціально-економічними елементами громади).

Результати. Проаналізовано вплив рекреаційних зон на мотивацію до активної діяльності, внутрішній психологічний стан та загальну якість життя мешканців територіальних громад. Доведено, що саме завдяки можливості відновлення ресурсів, зниженню рівня стресу, стимулюванню фізичної активності та креативного мислення рекреаційне середовище виступає важливим чинником особистісного розвитку та соціальної згуртованості населення. Обґрунтовано необхідність розгляду розвитку та підтримки таких зон як одного з пріоритетних напрямів місцевого соціально-економічного розвитку територіальних громад. Удосконалено підходи до формування місцевих цільових програм розвитку рекреаційної інфраструктури, що дозволяє не лише ефективно управляти наявними природними та антропогенними ресурсами, а й забезпечити довгостроковий позитивний ефект для громади у вигляді підвищення трудової, підприємницької та громадської мотивації населення.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується приділити увагу поглибленому аналізу кількісного впливу рекреаційних зон на мотивацію до праці, підприємницьку активність і загальну якість життя в громадах різного типу та вивченні соціальної згуртованості, рівня задоволеності життям і психологічного добробуту мешканців, які мають доступ до якісного відпочинку. Подальші дослідження також можуть охоплювати оцінку економічної ефективності інвестицій у рекреаційну інфраструктуру, зокрема з позиції підвищення людського капіталу, залучення туристичних потоків і формування позитивного іміджу громади. Важливим напрямом стане розробка індикаторів для моніторингу результативності місцевих цільових програм розвитку рекреаційних зон та вивчення їх впливу на сталий розвиток територій.

Ключові слова: рекреаційні зони, мотивація населення громади, рекреаційна інфраструктура, соціально-економічний розвиток, місцеві цільові програми.

Summary. *Introduction. In modern economic conditions, territorial communities are becoming active and full-fledged subjects of local socio-economic development. An important aspect of which is the creation of conditions for improving the standard of living, individual personal growth and increasing labor productivity, in particular through a favorable external environment. One of the factors for achieving this is the development of recreational zones in communities - territories intended for recreation, physical activity, psychological relief and social communication. Such recreational zones are parks, forests, green areas, coastal strips, places for recreation and sports within territorial communities. Therefore, the development of recreational zones should be considered as an important factor of balanced socio-economic growth, in the context of which investments in recreational infrastructure acquire the status of a socially oriented economic instrument for increasing labor productivity, preserving and increasing human capital. Therefore, it is important to form scientifically based methodological approaches to studying the impact of recreational infrastructure on the motivation and efficiency of the population, which will allow making informed management decisions regarding investing in the development of such zones in territorial communities, as well as developing targeted local programs taking into account their socio-economic effect.*

Purpose. The purpose of the article is to identify and assess the impact of the development of recreational areas in territorial communities on the motivation for activity and the overall effectiveness of the population's active participation in economic and social life, as well as to develop practical recommendations for the formation of local target programs aimed at enhancing the socio-economic effect of investments in recreational infrastructure.

Materials and methods. The information base of the study is the scientific works of domestic and foreign scientists in which the issues of labor motivation, the influence of recreational zones on motivation and rest and their status and significance in the socio-economic development of territorial communities were raised. The article uses such scientific methods as: analysis and synthesis (to determine the influence of recreational zones on the motivation of the community population); induction and deduction (to generalize examples of the influence of recreational zones and build a hypothesis regarding their significance in the socio-economic development of communities); comparative method (to compare measures for the development of recreational zones in urban and rural communities); systemic (for a comprehensive consideration of recreational infrastructure as a factor that interacts with other socio-economic elements of the community).

Results. The impact of recreational zones on the motivation for active activity, internal psychological state and overall quality of life of residents of territorial communities has been analyzed. It has been proven that precisely due to the possibility of restoring resources, reducing stress levels, stimulating physical activity and creative thinking, the recreational environment is an important factor in personal development and social cohesion of the population. The need to consider the development and support of such zones as one of the priority areas of local socio-economic development of territorial communities has been substantiated. Approaches to the formation of local target programs for the development of recreational infrastructure have been improved, which allows not only to effectively manage existing natural and anthropogenic resources, but also to ensure a long-term positive effect for the community in the form of increasing labor, entrepreneurial and social motivation of the population.

Prospects. In further scientific research, it is proposed to pay attention to an in-depth analysis of the quantitative impact of recreational zones on motivation to work, entrepreneurial activity and overall quality of life in

communities of various types and to the study of social cohesion, life satisfaction and psychological well-being of residents who have access to quality recreation. Further research may also include an assessment of the economic efficiency of investments in recreational infrastructure, in particular from the perspective of increasing human capital, attracting tourist flows and forming a positive image of the community. An important direction will be the development of indicators for monitoring the effectiveness of local targeted programs for the development of recreational zones and studying their impact on the sustainable development of territories.

Key words: *recreational areas, community population motivation, recreational infrastructure, socio-economic development, local target programs.*

Постановка проблеми. В сучасних економічних умовах територіальні громади стають активними й повноцінними суб'єктами місцевого соціально-економічного розвитку. Важливим аспектом якого є створення умов для покращення рівня життя, індивідуального особистісного зростання та підвищення продуктивності праці, зокрема через сприятливе зовнішнє середовище. Одним з чинників для досягнення цього є розвиток рекреаційних зон в громадах – територій, призначених для відпочинку, фізичної активності, психологічного розвантаження та соціального спілкування. Такими рекреаційними зонами є парки, ліси, зелені території, прибережні смуги, місця для відпочинку і спорту в межах територіальних громад. Вони виконують не лише естетичну і екологічну функцію, а також сприяють покращенню психоемоційного стану населення, зниженню рівня стресу, профілактиці професійного вигорання та підвищенню загальної задоволеності життям. Жителі які мають можливості для якісного відпочинку у межах своєї громади, демонструють вищу працездатність, мотивацію, підприємницьку ініціативність та креативність. Водночас, брак і недоступність або незадовільний стан таких зон призводить до зниження

мотивації до праці, підвищення рівня захворюваності, втрати ініціативності та психоемоційного вигорання.

Відтак розвиток рекреаційних зон розглядатися як важливий чинник збалансованого соціально-економічного зростання, в контексті якого інвестиції в рекреаційну інфраструктуру набувають статусу соціально орієнтованого економічного інструменту підвищення продуктивності праці, збереження й примноження людського капіталу. Водночас, при планування місцевого економічного розвитку громади, органи місцевого самоврядування часто розглядають рекреаційні зони як другорядні і неперіоритетні для інвестицій. Через брак аналітичного обґрунтування та доказової бази щодо економічної доцільності інвестицій у ці напрями у громадах рідко розробляються ефективні місцеві цільові програми розвитку рекреаційної інфраструктури. Тому важливим є формування науково обґрунтованих методичних підходів до вивчення впливу рекреаційної інфраструктури на мотивацію та ефективність праці населення, що дозволить приймати виважені управлінські рішення щодо інвестування в розвиток таких зон у територіальних громадах, а також розробляти цільові місцеві програми з урахуванням їх соціально-економічного ефекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку рекреаційних зон і загальних підходів то мотивації праці піднімалось у працях таких вчених. Зокрема в праці Колесник Т., Багнета В. розглядають організаційно-економічні аспекти розвитку рекреаційного туризму, які передбачають залучення інвестицій у туристичну інфраструктуру, формування ефективних стратегій і підходів до розвитку рекреаційного туризму в регіоні є ключовим елементом для оптимізації його потенціалу [1]. Снігур К. пропонує напрями розвитку рекреаційного простору міст України, а саме: формування стратегічних цілей розвитку рекреаційного простору міст, розроблення стратегій розвитку рекреаційного простору міст та інтеграція стратегій розвитку рекреаційного простору міст у стратегії

розвитку міст [2]. Дребот О. та Клим Н. визначають ключові євроінтеграційні механізми розвитку рекреаційного природокористування які виступають стратегічним інструментом забезпечення балансу між охороною природних ресурсів, економічною ефективністю та соціальним розвитком територіальних громад та доводять, що для успішної гармонізації з європейськими стандартами ключовим інструментом сталого розвитку є екотуризм, який забезпечує дбайливе використання природних ресурсів [3]. Качала С. досліджує можливості громад самостійно утворювати та розвивати свою туристичну інфраструктуру шляхом будівництва та реконструкції туристичних об'єктів, створення туристично-інвестиційних центрів, розробки рекламних матеріалів про наявні туристичні ресурси, міжнародного співробітництва та залучення інвесторів [4]. Герасименко А. розкриває загальну сутність мотивації праці та категорії, що в неї входять – мотиви, стимули, інтереси, стимулювання, виокремлюючи внутрішні та зовнішні чинники [5]. Соколюк К., Зачоса О. відзначають, що в умовах трансформації економіки й економічних відносин, що відбувається в світі виникає потреба у нових підходах до організації праці та стимулювання й мотивації розвитку людського капіталу. Адже як саме людський капітал зі своїми складовими (фізична, інтелектуальна, духовна, соціально-культурна), за умов їх гармонійного та пропорційного розвитку, виступають базисом для інноваційного розвитку економіки в цілому [6].

Наведені наукові праці свідчать про високий інтерес дослідників до проблематики розвитку рекреаційних територій, туристичної інфраструктури, стратегій просторового планування та мотивації праці як чинника соціально-економічного розвитку. Однак, попри наявність окремих напрацювань щодо організаційно-економічного забезпечення рекреаційної діяльності, напрямів розвитку туристичного потенціалу громад і теоретичних засад мотивації трудової діяльності, залишається

недостатньо дослідженим комплексний вплив розвитку рекреаційних зон у територіальних громадах саме на мотивацію до праці та ефективність трудової діяльності населення. Окрім того, вимагають наукового обґрунтування ефективні підходи до розроблення місцевих цільових програм, спрямованих на розвиток рекреаційних зон як інструменту посилення мотивації до праці та покращення якості трудового середовища. Створення таких програм потребує інтеграції соціальних, економічних та управлінських чинників, а також врахування специфіки територіальних громад і стратегічних цілей їхнього розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення та оцінка впливу розвитку рекреаційних зон у територіальних громадах на мотивацію до діяльності та загальну ефективність активної участі населення в економічному й суспільному житті, а також розроблення практичних рекомендацій щодо формування місцевих цільових програм, спрямованих на посилення соціально-економічного ефекту від інвестицій у рекреаційну інфраструктуру.

Матеріали і методи. Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, у яких розглядаються питання мотивації праці, впливу рекреаційних зон на мотивацію та відпочинок, а також їхній стан і значення в соціально-економічному розвитку територіальних громад. В статті використано такі наукові методи, як: аналізу та синтезу (для визначення впливу рекреаційних зон на мотивацію населення громади); індукція та дедукція (для узагальнення прикладів впливу рекреаційних зон та побудови гіпотези щодо їх значення у соціально-економічному розвитку громад); порівняльний метод (для зіставлення заходів розвитку рекреаційних зон в міських та сільських громадах); системний (для комплексного розгляду рекреаційної інфраструктури як чинника, що взаємодіє з іншими соціально-економічними елементами громади).

Виклад основного матеріалу дослідження. Мотивація є ключовим чинником, що визначає рівень залученості, ініціативності та відповідальності населення у всіх сферах життєдіяльності громади – від підприємництва до громадської активності. Високий рівень мотивації сприяє підвищенню продуктивності, якості прийняття рішень та реалізації соціально-економічного потенціалу території. Ігнатюк В. та Туніна Г. визначають мотивацію як здатність людини задовільнити свої потреби (матеріальні і духовні) через трудову діяльність, а стимулювання праці – як елемент впливу на активну діяльність тобто спонукання до активної діяльності за допомогою зацікавленості як матеріальної, так і нематеріальної [7, с. 77]. Тобто, якщо розглядати мотивацію на рівні територіальної громади, то вона сприяє не лише продуктивності праці, а й здатності започатковувати власні бізнес-ініціативи. В контексті мотивації праці Дашко І. виділяє мотиваційні фактори, як складову механізму зацікавленості у досягненні максимальних економічних та соціальних результатів діяльності, якими є винагорода за працю зміст праці, визнання її іншими, усвідомлення своїх досягнень, об'єктивна оцінка керівництвом, прагнення до службового зростання, почуття відповідальності, умови праці та відпочинку [8, с. 66].

Керівництво громади не може безпосередньо стимулювати жителів до праці та іншої активної діяльності але може створити зовнішні умови та сприятливе середовище для їх особистісного зростання, самореалізації та підвищення якості життя. Одним із важливих інструментів такого впливу є розвиток рекреаційних зон, які створюють умови для фізичного відновлення, психологічного комфорту та соціальної взаємодії мешканців. Наявність якісно облаштованих зелених територій, парків, місць для активного відпочинку та неформального спілкування сприяє зниженню рівня стресу, покращенню ментального здоров'я, підвищенню життєвої енергії та загального задоволення життям. Рекреаційна зона – це частина

території навколишнього природного середовища, що представлена різноманітними природними рекреаційними ресурсами і використовується переважно для задоволення рекреаційно-оздоровчих потреб населення [9].

Рекреаційні зони впливають на мотивацію населення через ряд чинників (рис. 1), дія яких проявляється таким чином:

- можливість якісного відпочинку сприяє підвищенню енергії, витривалості та загальної працездатності;
- природне середовище допомагає знижувати рівень стресу, тривожності та емоційного вигорання;
- естетична привабливість, комфорт і доступність рекреаційних зон підвищують загальне задоволення життям у громаді;
- місця для відпочинку та взаємодії сприяють налагодженню соціальних зв'язків, обміну ідеями й колективній участі в житті громади;
- доступ до спортивних і оздоровчих зон мотивує до фізичної активності, що позитивно впливає на загальний стан і продуктивність;
- рекреаційне середовище сприяє натхненню, відновленню внутрішніх ресурсів і створенню умов для креативності та ініціативності.

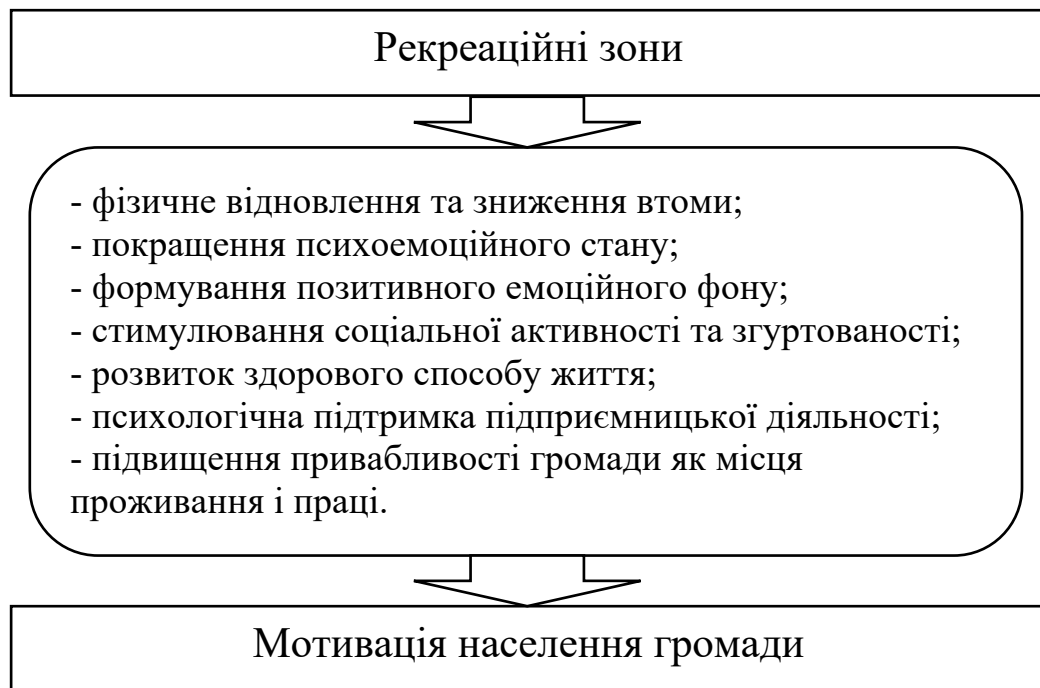

Рис. 1. Чинники впливу рекреаційних зон на мотивацію населення громади

Джерело: розроблено автором

Окремо слід приділити увагу Теорії відновлення уваги (Attention Restoration Theory, ART), розробленою Рейчел і Стівеном Капланами у 1980-х роках, згідно з якою, перебування в природному середовищі сприяє відновленню здатності до концентрації та зменшенню психічної втоми [10]. Зелений колір природи, природні звуки (шум листя, спів птахів, дзюрчання води) та змінена сенсорна картина (відсутність урбаністичного шуму, візуального перевантаження рекламою чи екранами) створюють для мозку середовище, яке сприяє психологічному «перезавантаженню».

Отже, рекреаційні зони в територіальних громадах є важливим елементом їх соціально-економічного та просторового розвитку, який поєднує екологічну, соціальну та економічну функції. Вони сприяють підвищенню привабливості середовища для проживання та самореалізації, створюючи додаткові стимули для збереження людського капіталу всередині громади. Як наслідок, розвиток таких зон варто розглядати не

лише як питання благоустрою, а як важливу складову довгострокової стратегії підвищення мотивації населення до активної участі в економічному й суспільному житті громади.

Процес розвитку рекреаційних зон у територіальних громадах передбачає комплексне планування, яке починається з виявлення потреб населення та оцінки наявного природного, інфраструктурного й фінансового потенціалу. Він передбачає не лише вкладення інвестицій у фізичну інфраструктуру, а в такі компоненти як: екологічна освіта, соціальні ініціативи, заходи зі збереження біорізноманіття та підтримка місцевих громадських і підприємницьких проєктів. Інвестиційне забезпечення розвитку територіальної громади – громади – складний процес, який передбачає формування організаційно-економічних механізмів із залучення достатньої кількості інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи громад [11]. Оскільки кожна територіальна громада має унікальні природні ресурси, просторові характеристики, соціально-економічні умови та культурно-історичну спадщину, розвиток рекреаційних зон набуває різних форм і змісту. Так, рекреаційні зони поділяються на природні (ліси, гори, озера, річки, моря) та штучні (парки, сквери, сади, пляжі, ліски) [12].

У сільських та селищних територіальних громадах, як правило, домінують природні рекреаційні ресурси — ліси, річки, пагорби, природні водойми та ландшафтні комплекси. Їх розвиток зазвичай передбачає заходи зі збереження екосистем, облаштування екологічних маршрутів, зон для спокійного відпочинку, рибальства, зеленого туризму та екотуризму. У таких громадах інвестиції переважно спрямовуються на мінімальне втручання в довкілля, створення інфраструктури для доступу до природних об'єктів та популяризацію сталого природокористування. Натомість у міських громадах переважають штучні рекреаційні зони – парки, сквери, ботанічні сади, міські пляжі, набережні, спортивно-оздоровчі комплекси.

Тут розвиток рекреаційної інфраструктури потребує інтенсивнішого вкладення інвестицій у благоустрій, будівництво, озеленення, технічне забезпечення, забезпечення доступності для різних категорій населення. Таким чином, тип громади значною мірою визначає як характер рекреаційних зон, так і підходи до їх модернізації та використання.

Як стверджують Павліха Н., Цимбалюк І. та Савчук А. ключовим чинником активізації туристично-рекреаційної індустрії, власне як і будь-якої сфери господарювання, є обсяг інвестицій, що залучаються у її розвиток, інвестиції сприяють розширенню ринку туристично-рекреаційних послуг, активізації туристичних потоків [13, с. 74]. Узагальнено можна виділити такі основні форми інвестицій з місцевих бюджетів територіальних громад у розвиток рекреаційних зон:

- *благоустрій територій.* Який включає облаштування доріжок, зон відпочинку, встановлення лавок, альтанок, освітлення, майданчиків. Також охоплює регулярний догляд за зеленою зоною: покіс трави, обрізку кущів і дерев, прибирання території, висадження декоративних рослин;
- *охорона довкілля та озелення.* Реалізується через висадку дерев і кущів, догляд за зеленими насадженнями, збереження природньої флори і фауни. Такі заходи підвищують естетичну привабливість територій та сприяють зниженню рівня забрудненості повітря;
- *очищення від сміття та відновлення територій.* Передбачає очищення зелених зон, водойм від сміття, прибирання несанкціонованих сміттєзвалищ, рекультивацію забруднених ділянок;
- *екологічна інфраструктура.* Включає встановлення смітників, контейнерів для сортування сміття, пунктів збору небезпечних відходів, впровадження енергоефективних рішень. Такі заходи сприятимуть формуванню екологічної культури в громаді.

- *ремонт та утримання існуючих об'єктів.* Регулярне оновлення рекреаційної інфраструктури, включаючи доріжки, мости, огорожі, покриття майданчиків, що забезпечує їх функціонування у належному стані;
- *інформаційне та візуальне забезпечення.* Розміщення стендів, вказівників, інформаційних табличок про рекреаційні об'єкти, маршрути, правила поведінки в природньому середовищі, що підвищує обізнаність громадян та сприяє збереженню рекреаційних зон;
- *підтримка екологічних ініціатив.* Громади можуть фінансувати або співфінансувати екологічні проєкти громадських організацій, волонтерські акції спрямовані на догляд та збереження рекреаційних зон.

Через просторові обмеження та високу щільність забудови міські громади, де зосереджена основна економічна діяльність, зазвичай мають обмежені можливості для збереження або розширення природних рекреаційних територій. Тому розвиток рекреаційних зон у таких громадах має бути зосереджений переважно на створенні та підтримці штучного середовища для відпочинку. Натомість у сільських і селищних громадах, попри нижчий рівень економічної активності, збереглися значні природні ресурси, які можуть слугувати основою для розвитку рекреаційних територій. Підтримка, збереження та облаштування таких природних зон може не лише підвищити якість життя місцевого населення, а й слугувати місцем відпочинку для жителів міст, сприяючи міжрегіональній рекреаційній взаємодії та розвитку внутрішнього туризму (рис. 2).

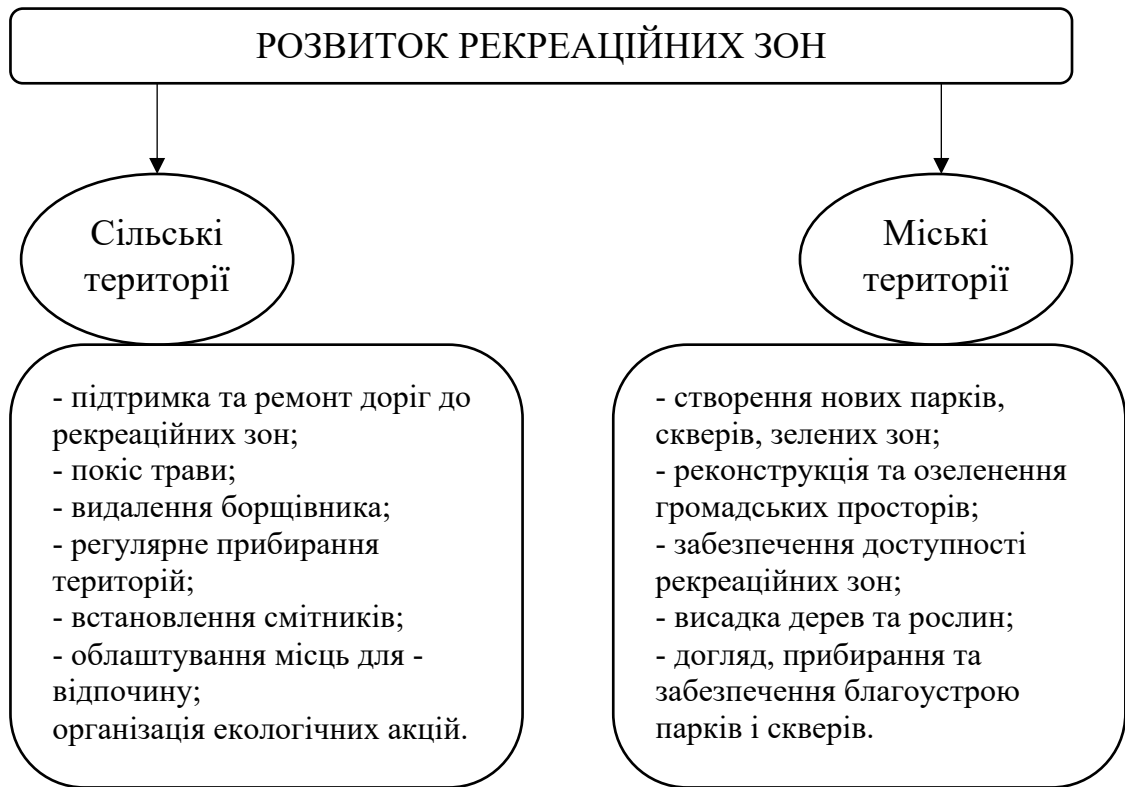

Рис. 2. Заходи розвитку рекреаційних зон в громадах

Джерело: розроблено автором

У такому контексті особливого значення набуває екологічна якість рекреаційних територій. Незалежно від типу громади — міської чи сільської — чисте, доглянуте середовище є ключовою умовою для ефективного функціонування зон відпочинку. Проте в багатьох громадах спостерігається проблема забруднення таких територій, зокрема через несанкціонований вивіз побутових і будівельних відходів, що особливо загрожує природним ландшафтам у сільській місцевості. У міських громадах, попри переважання штучно створених зон, інтенсивне використання парків і скверів також вимагає системного підходу до очищення територій, утримання зелених насаджень, покосу трави, оновлення інфраструктури. Забезпечення екологічної безпеки рекреаційних просторів потребує не лише фінансування, а й активного залучення місцевих жителів, просвітницької роботи та контролю.

Зважаючи на важливість екологічності та комплексного благоустрою рекреаційних зон, а також необхідність регулярного проведення заходів із підтримки їх привабливості та доступності, постає потреба у стратегічному плануванні таких дій на рівні громади. Відповідно розробка місцевих цільових програм розвитку рекреаційних зон є важливою складовою стратегії підвищення мотивації та особистісного зростання громадян. Такі програми дозволяють системно та цілеспрямовано формувати середовище, яке сприяє не лише фізичному відпочинку, а й психологічному відновленню, розвитку креативності, активній участі у громадському житті. Завдяки продуманому підходу до планування, фінансування та реалізації заходів з розвитку рекреаційної інфраструктури, громади можуть стимулювати мешканців до продуктивної праці, підприємницької ініціативи, громадянської активності. Такі програми повинні включати всебічний аналіз наявних рекреаційних зон, їхнього поточного стану та інфраструктурного забезпечення, розробку обґрунтованих заходів щодо розвитку з визначенням обсягів необхідного фінансування, а також прогноз оцінюваного впливу цих заходів на якість життя населення та створення умов для особистісного зростання мешканців громади (рис. 3).

Цільові програми виступають інструментом поєднання інвестиційних ресурсів, екологічних пріоритетів та соціальних потреб, що в довгостроковій перспективі сприяє зростанню людського потенціалу та стійкому розвитку території.

Рис. 3. Складові місцевої цільової програми розвитку рекреаційних зон в громадах

Джерело: розроблено авторами

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином рекреаційні зони мають вагомий вплив на мотивацію до активної діяльності, внутрішній психологічний стан та загальну якість життя мешканців територіальних громад. Саме через можливість відновлення ресурсів, зниження рівня стресу, стимулювання фізичної активності та креативного мислення рекреаційне середовище стає важливим чинником особистісного зростання та соціальної згуртованості. У цьому контексті

розвиток і підтримка таких зон має розглядатися як один із пріоритетів місцевого соціально економічного розвитку територіальних громад. Розробка та реалізація місцевих цільових програм розвитку рекреаційної інфраструктури дозволяє не лише ефективно управляти наявними природними і штучними ресурсами, а й забезпечувати довгостроковий ефект для громади у вигляді підвищення трудової, підприємницької та громадської мотивації населення.

Перспективи подальших досліджень у цій темі полягають у поглибленому аналізі кількісного впливу рекреаційних зон на мотивацію до праці, підприємницьку активність і загальну якість життя в громадах різного типу та вивченні соціальної згуртованості, рівня задоволеності життям і психологічного добробуту мешканців, які мають доступ до якісного відпочинку. Подальші дослідження також можуть охоплювати оцінку економічної ефективності інвестицій у рекреаційну інфраструктуру, зокрема з позиції підвищення людського капіталу, залучення туристичних потоків і формування позитивного іміджу громади. Важливим напрямом стане розробка індикаторів для моніторингу результативності місцевих цільових програм розвитку рекреаційних зон та вивчення їх впливу на сталий розвиток територій.

Література

1. Колесник Т., Багнета В. Особливості розвитку рекреаційного туризму в територіальних громадах регіону. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-45>.
2. Снігур К. Напрями розвитку рекреаційного потенціалу міст України. *Торгівля і ринок України*. 2020. № 1 (40). С. 122-129.
3. Дребот О. І., Клим Н. М. Концептуальні аспекти розвитку рекреаційного природокористування в контексті євроінтеграційних процесів. *Збалансоване природокористування*. 2025. № 1. С. 25-31.

4. Качала С. В., Іваночко Б. Р. Шляхи раціонального зростання рекреаційно-туристичних комплексів ОТГ Івано-Франківської області. *Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування*. 2020. № 1. С. 91-100.
5. Герасименко А. В. Мотиви, інтереси, стимули, стимулювання як основні категорії, що розкривають сутність мотивації праці. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-30>.
6. Соколюк К. Ю., Зачоса О. Д. Формування соціально-економічного механізму мотивації розвитку людського капіталу підприємства сфери послуг (туризм). *Економіка і організація управління*. 2021. № 2(42). С. 104-114.
7. Ігнатюк В., Туніна Г. Мотивація персоналу як фактор підвищення системи управління підприємством. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2023. № 2(1). С. 75-83.
8. Дашко І. М. Кадровий потенціал: сутність та фактори його розвитку. *Економіка та держава*. 2017. №1. С. 65-68.
9. Зайченко О. М. Підходи до класифікації рекреаційних зон для процедури екологічного аудиту. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва*. 2017. № 2. С. 231-239.
10. *Unpacking the Attention Restoration Theory (ART)*. URL: <https://www.plantplan.co.uk/blog/unpacking-kaplan-kaplan-s-attention-restoration-theory-art-> (дата звернення: 24.05.2025)
11. Баланюк І. Ф., Іваночко Б. Р. Інвестиційне забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Аграрна економіка*. 2023. Т.16. № 1-2. С. 91-98. <https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.01-02.091>.
12. *Державні будівельні норми України. Рекреаційні зони*. URL: https://dbn.co.ua/blog/rekreacijna_zona/2012-10-30-280 (дата звернення: 26.05.2025).

13. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики та перспективи для України: монографія. Луцьк: Вежа-Друк. 2022. 211 с.

References

1. Kolesnyk T., Bagneta V. Osoblyvosti rozvytku rekreatsiynoho turyzmu v terytorial'nykh hromadakh rehionu. *Economy and Society*. 2024. Issue 60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-45> [in Ukrainian].

2. Snigur K. Napryamy rozvytku rekreatsiynoho potentsialu mist Ukrayiny. *Trade and Market of Ukraine*. 2020. No. 1 (40). P. 122-129 [in Ukrainian].

3. Drebot O. I., Klym N. M. Kontseptualni aspekty rozvytku rekreatsiynoho pryrodokorystuvannya v konteksti yevrointehratsiynykh protsesiv. *Balanced nature use*. 2025. No. 1. P. 25-31 [in Ukrainian].

4. Kachala S. V., Ivanochko B. R. Shlyakhy ratsional'noho zrostannya rekreatsiyno-turystychnykh kompleksiv OTH Ivano-Frankivskoyi oblasti. *Ecological safety and balanced resource use*. 2020. No. 1. P. 91-100 [in Ukrainian].

5. Gerasimenko A. V. Motyvy, interesy, stymuly, stymulyuvannya yak osnovni katehoriyi, shcho rozkryvayut' sutnist' motyvatsiyi pratsi. *Economy and society*. 2022. Issue. 40. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-30> [in Ukrainian].

6. Sokolyuk K. Yu., Zachosa O. D. Formuvannya sotsial'no-ekonomichnoho mekhanizmu motyvatsiyi rozvytku lyuds'koho kapitalu pidpryyemstva sfery posluh (turyzm). *Economics and Management Organization*. 2021. No. 2(42). P. 104-114 [in Ukrainian].

7. Ignatyuk V., Tunina G. Motyvatsiya personalu yak faktor pidvyshchennya systemy upravlinnya pidpryyemstvom. *International Science*

Journal of Management, Economics & Finance. 2023. No. 2(1). P. 75-83 [in Ukrainian].

8. Dashko I. M. Kadrovyy potentsial: sutnist ta faktory yoho rozvytku. *Economy and State*. 2017. No. 1. P. 65-68. [in Ukrainian]

9. Zaichenko O. M. Pidkhody do klasyfikatsiyi rekreatsiynykh zon dlya protsedury ekolohichnoho audytu. *Bulletin of the KhNAU named after V. V., Dokuchaev*. 2017. No. 2. P. 231-239 [in Ukrainian].

10. *Unpacking the Attention Restoration Theory (ART)*. URL: <https://www.plantplan.co.uk/blog/unpacking-kaplan-kaplan-s-attention-restoration-theory-art->.

11. Balanyuk I. F., Ivanochko B. R. Investytsiyne zabezpechennya sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku terytorial'nykh hromad. *Agrarian Economy*. 2023. Vol. 16. No. 1-2. P. 91-98. <https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.01-02.091> [in Ukrainian].

12. *Derzhavni budivel'ni normy Ukrayiny. Rekreatsiyni zony*. URL: https://dbn.co.ua/blog/rekreacijna_zona/2012-10-30-280 [in Ukrainian]

13. Pavlikha N. V., Tsymbalyuk I. O., Savchuk A. Y. Stalyy rozvytok turyzmu ta rekreatsiyi: suchasni vyklyky ta perspektyvy dlya Ukrayiny: monohrafiya.. Lutsk: Vezha-Druk. 2022. 211 p. [in Ukrainian]